

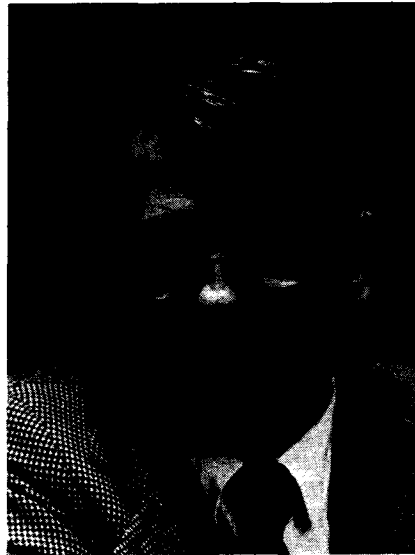
Zelf doen

Toynbee ontwikkelde destijds een beroemde theorie waarin de ontwikkelingsgang der historie werd gezien als een reeks van antwoorden op uitdagingen. De toekomst is dan wat we van het heden weten te maken. Achteruitgang is het gevolg van behoudend en beleidsarm reageren. Weten we evenwel wat van tegenslag te maken, dan bepaalt dat de vooruitgang.

Laten we als gegeven aannemen dat er in de komende jaren fors moet worden bezuinigd op allerhande overheids-subsidies. Dat lijkt een lelijke tegenslag voor al datgene wat er zou moeten gebeuren in de welzijnssector; niet alleen voor het Schone, het Ware en het Goede, maar ook voor het maatschappelijk werk, de recreatie, de sport en alles wat verder des welzijns is. Het geweeeklaag is dan ook niet van de lucht. Maar die ombuigingen zouden ook een uitdaging moeten zijn voor de werkers in die sector om voor hun zaak te staan. Niet voor hun gesubsidieerde eigenbelang, maar voor hun Zaak, voor het Nut dat zij geacht worden te stichten.

Misschien hoeft de kwaliteit van zorg, sport en cultuur helemaal niet zo in het gedrang te komen als we ook de zonzijde van de heroverwegingsoperatie tot onze gedachtenwereld toelaten. En dan heb ik het niet over de macro-economische rationalisatie waarom bezuinigen uiteindelijk zo goed voor ons is; nee, gewoon over het dagelijkse nut dat we gesticht zouden willen zien. Het is een uitdaging om eens na te denken over de waarde van wat minder subsidie en wat meer zelfrealisatie, decentralisatie en eigen verantwoordelijkheid bij de uitvoering van het welzijnsbeleid. Dit wordt nu eens geen verhaal over financiële prikkels om de vraag terug te dringen. Het gaat mij om de wijze waarop het aanbod van voorzieningen functioneert, en om wat daaraan zou kunnen gebeuren.

Als gevolg van het subsidiebeleid is onze welzijnszorg gaandeweg verbureaucratiseerd en geprofessionaliseerd. In de sociale zorg wordt de naastenliefde inmiddels gediplomeerd bedreven. De begeleiding van de sport dreigt dezelfde kant op te gaan. Wat daar vroeger door talloze vrijwilligers met heel veel inzet werd gedaan, dreigt te worden verdrongen door gediplomeerde en betaalde (gesubsidieerde) trainers. Dat leidt tot ab-

surde situaties. Johan Cruyff mag niet optreden als trainer — hij heeft geen diploma (echt waar). En vrijwilligerswerk raakt besmet.

Die professionalisering komt allemaal omdat publieke subsidieverleners zich politiek verantwoordelijk gaan voelen voor alles wat er met hun subsidie gebeurt. Om geen vervelende vragen te krijgen als er iets misgaat, stellen ze dure eisen aan bureaucratisch toezicht en professionele bevoegdheid. Dan heeft het dáár tenminste niet aan gelegen, dan zijn de handen schoon. Op de vraag of de cliënt daar veel mee opschiet is uitvoerig ingegaan door Achterhuis, Peper en anderen. Een ander slachtoffer blijft vaak wat verborgen: de niet-professionele dienstverlener die onbetaald voor zijn plezier werkt en die de ene deur na de andere ziet dichtslaan. Voor hem of voor haar is het terugtreden van de subsidieverleners een uitkomst. We moeten met hangende pootjes terug, we hebben ze weer nodig om de voorzieningen op peil te houden. Juist nu de mogelijkheden voor betaalde arbeid zo sterk zijn teruggelopen, is het wreed en onzinnig om gemotiveerde mensen, die zich in hun vaak onvrijwillige vrije tijd nuttig willen maken, uit te sluiten met barrières van bureaucratische voorschriften en diploma's. En dat in naam van ons welzijn.

Ook voor decentralisatie zijn er nieuwe perspectieven. Al jaren charmeert de regering met plannen voor een grotere autonomie van de lagere overheid om het cultuur- en recreatiebeleid en het maatschappelijk werk naar eigen inzichten in te richten. Toch wil het doorknippen van de vele zilveren koorden waarmee het oude subsidiebeleid gemeenten nog steeds knevelt nog niet vlotten. Als het er op aankomt, blijken de Haagse Machten niet zo'n haast te hebben om de zaken uit handen te geven. Alles met mate, natuurlijk, want wie zou een nationaal instituut als het Concertgebouw-

orkest uit willen leveren aan de wat verbleekte heldhaftig-standvastig-en barmhartigheid van het Amsterdamse stadsbestuur? Maar een eindweegs kunnen we gaan. Het is te hopen dat de gemeenten geen achterhoedegevechten zullen leveren over geld dat ze tóch niet meer krijgen, maar in ruil daarvoor ruimte zullen eisen voor een welzijnsbeleid met een eigen gezicht en een eigen verantwoordelijkheid jegens de mensen die het direct aangaat. Daarbij komt dat het actief inschakelen van liefhebbers en vrijwilligers om de produktie en dienstverlening op peil te houden bestuurlijk alleen voorstelbaar is bij een herwonnen flexibiliteit op lokaal niveau.

Ten slotte de eigen verantwoordelijkheid van de professionele werkers en managers in het veld. Die zullen zich eens te meer waar moeten maken. De Haagse Comedie verwees woedend naar haar totale inzet bij de produktie van Kinderen van een mindere God, toen de Raad voor de Kunst haar vroeg zich in de keuze van het repertoire wat minder te richten op de „bourgeois satisfait" in de Hofstad. Dat soort knuppels moet wat vaker in het hoenderhok, want ongeacht het gelijk in deze kwestie heeft vechten voor artistieke erkenning nog nooit een kunstenaar kwaad gedaan. De centralistische zorg voor het welzijn, en voor de werkers in cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, was allemaal een beetje te vanzelfsprekend geworden. Daarom moeten we ons niet van de wijs laten brengen door valse tonen in het koor der weeklagers. Er is schoonheid in zelf doen.